

Extra leerhulp en Stimuleren

Leerlingen met dyslexie hebben intensieve remediërende begeleiding nodig op het gebied van lezen en/ of spelling. Naast voldoende instructie en leertijd in het klassikale programma (zorgniveau 1) dient aandacht gericht te worden op extra leestijd en/ of verlengde instructie (zorgniveau 2). Ook extra leertijd gericht op individuele lees-en spellinghulp (zorgniveau 3) is belangrijk. De adviezen van het protocol leesproblemen en dyslexie zijn een goede leidraad.

De extra leerhulp op school kan gericht zijn op:

Algemene handelingsadviezen

Dyslexieprotocol	Volg de adviezen van het dyslexieprotocol waarin een leidraad gegeven wordt voor kinderen met lees/spellingproblemen.
Tijdsdruk	Laat zo weinig mogelijk toetsen maken waarbij de tijdsdruk een grote rol speelt. Door de automatiseringsproblemen zijn er veel problemen met een tempotoets.
Dagelijks lezen	Dagelijks lezen is voor de dyslectische leerling van essentieel belang. Eventueel twee/drie baalkaarten of sticker plakken op leesschema zodat leerling mee kan bepalen wanneer gelezen wordt. Zoek samen naar een geschikt moment om te lezen.
Hardop voorlezen	Spreek in overleg met het kind af of hij/zij onvoorbereid een leesbeurt wil.
Vergroten letters	Vergroot zo nodig het lettertype maar <i>controleer</i> of dit helpend is. Regelaafstand vergroten is vaak effectiever. Probeer het lettertype Dyslexie: sommige leerlingen vinden dit een fijn lettertype. Arial of Verdana hebben de voorkeur van veel leerlingen.
Lesdoel	Geef bij elke les het doel aan (vaardigheidsdoel – actief werkwoord zoals schrijven-, kennisdoel – zelfstandig naamwoord concept-): ik kan een zin zonder fouten lezen, ik sla geen woordjes over, ik kan meerlettergrepige woorden zingend lezen. Leerling het doel laten herhalen. Evalueer na afloop of je het doel hebt behaald. Zie: Expliciete directe instructie, John Hollingsworth & Silvia Ybarra
Korte termijn doel voor de leerling	Stel samen met je leerling doelen op, in het kader van eigenaarschap. Bepaal bijvoorbeeld samen hoe lang je aan een categorie gaat werken. Ik kan over drie weken drielettergrepige woorden zingend lezen.
Opbouw les/behandeling	Start altijd met de meest basale problematiek.
Zinvol oefenen	Koppel de geoefende deelvaardigheden meteen aan zinvolle contexten (direct toepassen in teksten)

Lezen + schrijven	Koppel instructie van lezen aan schrijven (in het begin is het belangrijk <i>wat</i> de leerling schrijft en niet <i>hoe</i> hij schrijft).
Teksten lezen	Laat de leerling niet op een te laag aviniveau lezen. De tijd is meestal instructie en qua fouten beheerst. Indien het kind op een constant iets te traag tempo leest dan wordt het als beheerst gezien. https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls?surl=superboek http://boekenzoeker.org Boekcheck: 5-vinger-regel. Laat een willekeurige pagina voorlezen. Laat bij elk moeilijk woord een vinger opsteken. Als de leerling voor het einde van de pagina vijf vingers opgestoken heeft, dan is het boek nog te moeilijk.
Pre-teaching	Denk indien nodig aan het voorbereiden van een les. Thuis kan al gelezen worden of m.b.v. een daisyspeler, met de LEX-app of Daisylezer-app bij zaakvakken en leeslessen.
Motivatie	Laat het kind boeken/tijdschriften/informatieve boeken kiezen vanuit zijn/haar interesse. Toneellezen/theater lezen kan heel motiverend werken. Samenleesboeken: je verdeelt wie wat leest (uitgever Delubas) Enkele sites voor boeken/teksten: http://www.kidsweek.nl/nieuws https://www.nieuwsbegrip.nl http://boekenzoeker.org http://www.dyadon.nl/downloads/Al-is-het-maar-10-minuten-e-book.pdf http://www.digitalesamenleesboeken.nl http://www.happydyslectisch.nl
Leesmotivatie klas	http://www.deleesrace.be/leerkracht/opdrachten
Omgaan met woordvindingsproblemen	Leer de leerling strategieën aan zodat hij/zij kan omgaan met woordvindingsproblemen. Tips: Het geven van cues kan leerlingen helpen om makkelijker op woorden te komen. Bijvoorbeeld een fonologische cue...je geeft de beginklank(en) van het woord, of een semantische cue... je geeft de betekenis van het woord weer. Hoe beter de woordenschat van een kind, hoe beter hij zijn woordvindingsproblemen kan compenseren; de leerling is dan beter in staat om een beschrijving te geven van het woord
Programma's	<u>Bouw!</u> Bouw! is een computergestuurd interventieprogramma waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in groep 2 t/m 4 kunnen worden voorkomen. Het kind leert, de tutor stuurt en de computer wijst de weg. Ouders, grootouders, oudere leerlingen of vrijwilligers kunnen als tutor fungeren. https://www.lexima.nl/dyslexiesoftware/bouw <u>Muiswerk</u> Muiswerkprogramma's zijn online taalprogramma's. De programma's helpen om leerlingen op hun eigen niveau aan lezen en spellingvaardigheid te laten werken. http://www.muiswerk.nl

	<p>Taalblobs. Taalblobs is een adaptief oefenprogramma voor de Nederlandse spelling. In het programma zijn woorden opgenomen die overeenkomen met de leerstof van begin groep 3 tot eind groep 8 van het basisonderwijs. Taalblobs bevat ook leestaken. https://taalblobs.nl</p> <p>Yoleo Yoleo is een online programma om boeken te laten voorlezen. www.yoleo.nl Boeken zijn gratis te lezen, als je inlogt met je bibliotheekabonnement</p>
Dyslexiesoftware	<p>Kurzweil, Sprint, Claroread, Amis, Alinea, Daisyspeler, Daisyapp, Lex app, TextAid, L2S, Read+Write. Zie: http://technischemaatjes.nl en www.dyslexiehulpmiddelen.nl</p>
Cito	<p>Voor informatie over toetsing bij dyslectische leerlingen: https://www.cito.nl/over-cito/actueel/dyslexie</p>

Begeleidingsadviezen technisch lezen

Spellend lezen verminderen

Letterkennis verbeteren	<p>Stimuleer de letterkennis door gebruik te maken van bijvoorbeeld klankgebaren (bv. Staal of Spreekbeeld). Letters flitsen m.b.v. kaartjes, Taalblobs, Lettergroeiboekje van Connect, Muiswerk. Connect Klanken en Letters; interventieprogramma voor groep 3 Leestrainer, woordentrainer</p>
Zingend lezen	<p>Bevorder een adequate letter-klankkoppeling. Een aantal letters zal intensief getraind moeten worden waarbij directe instructie op de voorgrond moet treden. Niet de losse letter oefenen maar werken vanuit zinvolle contexten (woordbeelden) Bij sommige leerlingen werkt dit laatste niet goed, bv. bij sommige autistische leerlingen. Zij zijn meer gebaat bij het geïsoleerd oefenen van de letters, omdat ze het ankerwoord niet los kunnen laten. Zie ook Letters leren is een eitje Maak gebruik van een lettergroeiboekje. Gebruikmaken van kleuren voor de diverse klinkers, medeklinkers en structuren kan leerlingen helpen de letter-klankkoppeling gemakkelijker te maken (bijvoorbeeld de kleuren van Taal in Blokjes).</p>
	<p>Begin met de zingende strategie in combinatie met de met de snelheidsmaniak. Methode VLL noemt het zoemend lezen. https://www.youtube.com/watch?v=rsoozO0_3VU https://www.heutinkvoorthuis.nl/nl/hakken-en-plakken-zoemen-en-zingen/news/42/</p>
	<p>Laat, bij kinderen waarbij het leesproces niet op gang komt, uitsluitend woorden (teksten) lezen waarbij alleen de letters gebruikt worden die geautomatiseerd zijn. Maak gebruik van de zingende strategie. Leer daarnaast de letters die niet geautomatiseerd zijn gefaseerd geïsoleerd.</p>
Klankgroepen markeren	<p>Markeer de klankgroepen om en om.</p>

	Bouw woorden met Taal In Blokjes, zodat de leerlingen inzicht krijgen in de opbouw van woorden.
Bijwijzen	Stimuleer om bij te wijzen. Dit bevordert ook het leestempo, eerst woord voor woord laten bijwijzen daarna in een vloeiende beweging. Stimuleer om met de rechterhand bij te wijzen (de linkerhand laat de volgende regel vaak niet goed zien).
Wisselrijtjes	Gebruik wisselrijtjes bij kinderen waarbij het leesproces echt niet op gang komt, om ze laten ervaren dat ze best wel al 'snel' kunnen lezen.
Duo-lezen	Gebruik duo-lezen (in tweetallen hardop lezen)
Voorspellend lezen	http://raadgedicht.nl/raadgedichten10plus/ Maak gebruik van typ-ex in een tekst: haal woorden of stukjes tekst weg Nieuwsbegrip kan ook ingesteld worden op voorspellend (Kies digibord, strategie)
Apps	De app <i>LeesRace</i> is gemaakt voor beginnende lezers om hun leessnelheid te verbeteren. De app is gemaakt door de Radboud Universiteit Nijmegen in samenwerking met softwareontwikkelaars van QLVR. Kinderen moeten woordjes categoriseren die zij te zien krijgen. Het woord 'kat' moeten zij bijvoorbeeld plaatsen in de categorie 'dieren' of 'lichaamsdelen'. Hoe sneller kinderen lezen en categoriseren, hoe meer punten zij scoren. Na een verkeerde keuze geeft de game feedback. Niet alleen fonologie (hoe het klinkt) en orthografie (hoe het geschreven wordt) worden geactiveerd, ook de semantiek (betekenis van het woord). De samenwerking van deze drie gebieden in de hersenen is nodig om goed en snel te kunnen lezen. Uit een eerste onderzoek met zwakke lezers bleek dat kinderen flink vooruitgingen op leessnelheid van ongetrainde woorden en pseudoworden. https://www.kennisnet.nl/artikel/de-leesrace-effectieve-digitale-interventie-voor-moeilijk-lezende-kinderen/
Daisylezer	Lezen met de app Daisylezer: gratis verkrijgbaar via app-stores. Laat bijwijzen en meelesen (niet uitsluitend luisteren!). De luisterbestanden van boeken zijn gratis verkrijgbaar bij Passend lezen (www.superboek.nl)
Lezen met ondersteuning	www.superboek.nl en https://www.yoleo.nl Maak verder gebruik van de voorleesfunctie indien voorhanden bij Snappet, Nieuwsbegrip..
Connect	Maak gebruik van de methodiek Connect klanken en letters (interventieprogramma voor groep 3), zie: http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Draaiboek_Connect_klanken_en_letters.pdf Maak gebruik van de methodiek Connect woordherkenning (interventieprogramma voor groep 3), zie: http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Draaiboek_Connect_woordherkenning.pdf Maak gebruik van de methodiek Connect vloeiend (interventieprogramma voor groep 4), zie: http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Connect_Vloeiend_Lezen.pdf

Ralfi Ralfi light	<p>Ralfi lezen (programma voor zeer zwakke lezers tot en met AVI E4 Beheersing of stilleestempo van 100 woorden per minuut), zie: http://docplayer.nl/20734940-Ralfi-en-ralfi-light.html</p> <p>RALFI-light betekent gefaciliteerd doorlezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerkracht leest een bladzijde voor • Daarna de leerling • Leerkracht leest de volgende bladzijde voor • Daarna de leerling <p>RALFI-light is RALFI zonder herhalen. Anneke Smits pleit met deze aanpak voor het lanceren van een leerling in een boek. Hier zijn teksten voorhanden: https://www.ralfilezen.nl</p>
Begrijpen	<p>Lees bij begrijpend lezen de tekst in het tempo voor van de dyslectische leerling, zodat hij/zij de tekst grotendeels mee kan lezen. Attendeer bij Nieuwsbegrip (XL) op de mogelijkheid van het gebruiken van de voorleesfunctie. Naast de leesteknik altijd aandacht voor het begrijpend lezen (strategie). Breng zoveel mogelijk taal en woordbetekenis in bij het lezen.</p>
Leestempo	<p>Zorg voor herhaald lezen en feedback geven over de gemaakte tijdswinst (zie bijlage) Tempo-opvoerende activiteiten, als er de strategie zingend lezen beheerst wordt:</p> <p>Gebruik rijmoefeningen.</p> <p>Woordtrainer https://www.regenboog-gorinchem.nl/woordentrainer/ Doel is nauwkeurig lezen, niet het tempo!</p> <p>Op tekstniveau http://danielbilliau.classy.be/potatoes/avilezen/menu.htm</p> <p>YouTube, robotlezen (VLL) https://www.youtube.com/results?search_query=robot+lezen</p>
Oefenmaterialen	<p>DMT-oefenmap van Pravoo • Veilig leren lezen • Lijn 3 • Estafette • Station Zuid • Zo leren kinderen lezen en spellen • Connect Klanken & Letters, Connect Woordherkenning en Connect Vloeiend Lezen Versie februari 2018 - 8 • Estafette aanpak 1 (4 x 15 minuten) (met daarbinnen de Wacht-hint-prijsmethode) • Begeleid hardop lezen • RADslag • RALFI-lezen • Leesbalans • Leesinterventieprogramma de Zuid-Vallei • Toch nog leren lezen • Taal in Blokjes • Bouw</p>

Vloeiend lezen bevorderen

Herhaald lezen	Laat teksten herhaald lezen en geef feedback over de gemaakte tijdswinst.
Methodieken	Maak gebruik van de methodieken Connect Vloeiend lezen (www.masterplandyslexie.nl Interventieprogramma van Anneke Smits, Wilma Jongejan, Hanneke Wentink) of RALFI (masterplandyslexie.nl Anneke Smits).
Voorspellend lezen	Stimuleer de leerling om voorspellend te lezen: dit kan het leestempo verhogen.

Wacht-hint-prijs	Gebruik Wacht-Hint-Prijs-methodiek (o.a. beschreven in handleiding Estafette).
------------------	--

Radend lezen verminderen

Ga na of je leerling een echte radende lezer is of een leerling die oorspronkelijk een spellende lezer is, die door snel te willen lezen een radende lezer is geworden. Soms is het ook een overgang van het spellende naar het vloeiende lezen.

Algemeen	Lezers met een radende leesstrategie besluiten vaak op basis van één kenmerk van een woord (bijvoorbeeld de eerste letter, de lengte van het woord of een bepaalde klinker) het woord direct te benoemen, met als resultaat dat veel woorden fout gelezen worden. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen fouten die wel en niet in de context passen.
Leestempo verlagen	Bij radende lezers is het van belang om eerst het leestempo te verlagen, terug naar het lezen met verlengde klankwaarde (bijv. zoemend /zingend/kauwgom/clusterend), zodat de accuratesse verhoogd kan worden. Wanneer dit bereikt is kan het leestempo weer langzaam worden opgevoerd. De radende lezers zullen het tempo pas mogen opvoeren als alle letters bekend zijn. Ze moeten het tempo stap-voor-stap leren opvoeren, om niet weer in de fout van de radende lezer te trappen.
Eerste/laatste letter markeren	Geef zonodig de eerste of laatste letter van woorden een kleur geven om radende lezers terug te brengen naar het decoderen van de tekst. Als er tijd voor is, is het nog beter om de leerling zelf de letters te laten kleuren. Dit draagt bij tot het bewust leren gebruiken van bepaalde leesstrategieën.
Medeklinkerclusters /klinkerclusters	Stap over op grotere verwerkingseenheden, zoals medeklinkerclusters (zoals 'str' in straat) en klinkercombinaties (zoals 'aai' in haai), als een leerling woorden accuraat kan lezen. Deze lettercombinaties krijgen ook weer een kleur voordat de tekst gelezen wordt.
Zin lezen	Lees als leerkracht een zin voor in het gewenste tempo, passend bij deze leerling. De leerling neemt vervolgens hetzelfde tempo over bij het lezen van de volgende zin.
Gebruik interpunctie	Attendeer de leerling op het inzetten van het pauzemoment bij een (dubbele) punt/komma. Laat een leerling punten en komma's markeren alvorens de tekst gelezen wordt.
Bijwijzen	Bevorder het langzamer, maar nauwkeuriger leren lezen door met de vinger te laten bijwijzen of met een (transparant) volgblaadje, terwijl het kind hardop leest. Gebruik van een bijwijskaartje (bijv. leestrapje) Het is aan te bevelen om leerlingen met een kaartje of iets dergelijks de regels te laten bijwijzen. Leerlingen hebben hier over het algemeen veel steun aan. Er zijn verschillende opvattingen over hoe zo'n kaartje eruit moet zien: doorzichtig, met een hoek eruit, en ook of dit kaartje onder of boven de regel geplaatst moet worden. In overleg met de leerling wordt een aanpak bepaald. Een goed idee is om het bijwijskaartje te gebruiken als spiekbriefje, bijvoorbeeld voor moeilijke letters.

	Aanwijstokje (Gekleurde) Leesliniaal Leesvenster
Opname maken	Radende lezers luisteren vaak niet goed naar wat ze lezen en corrigeren zichzelf daardoor weinig. Een manier waarop deze leerlingen op een vrij directe manier feedback kunnen krijgen op hun leesfouten, is door een opname te maken van een gelezen bladzijde. De leerkracht en de leerling beluisteren vervolgens samen de opnamen, terwijl ze de tekst voor zichzelf meelesen. De leerling onderstreept de fouten die hij ontdekt. De leerling beluistert de opname opnieuw om te controleren of hij alle fouten heeft gevonden en of hij misschien onterecht woorden heeft onderstreept. Daarna bespreken de leerkracht en de leerling samen de fouten en vullen eventuele missers aan. Tenslotte leest de leerling de tekst opnieuw. Daarbij kan het soms helpen om de woorden die bij de eerste keer lezen moeilijkheden opleverden te markeren. Met deze werkvorm leert de leerling naar zichzelf te luisteren wanneer hij hardop leest. Het stimuleert zelfreflectie en zelfverbetering. Race auto metafoor, snelweg/ oefenen/ kruispunten.
Oefenmateriaal	DMT-oefenmap van Pravoo <ul style="list-style-type: none"> • NKD (goedgekeurde materialen) • Leesbalans, programma leesproblemen en dyslexie.

Begeleidingsadviezen spelling

Algemeen

Bewustwording	Maak de leerling bewust van de spellingfouten die hij/zij maakt: luister-, regel en/of inprentfouten.
	Geef steeds duidelijk aan aan welke categorie woorden je gaat werken. Oriënteer de leerling steeds aan het begin van de les waaraan hij werkt: bv. luisterwoorden → woorden met v/f
Eigenaarschap	Betrek de leerling bij je behandeling door hem/haar te laten kiezen welke categorie hij/zij graag als eerste behandeld wil hebben. Mocht de keuze niet logisch zijn, leg dan uit waarom je eerst een andere categorie behandelt.
	Het is zinvol om aan het begin van elke behandelsessie aan te geven waaraan gewerkt wordt en een duidelijk gedragsdoel te koppelen: wat <u>kan</u> de leerling aan het eind van deze sessie.
Zichtbaar maken successen	Maak een overzicht van alle doelen die je wil bereiken en vink deze af als je ze hebt bereikt. Op deze manier blijft de leerling zien waarmee hij bezig is, en wat hij al heeft bereikt.
Strategietraining	Koppel de spelling nadrukkelijk aan lezen en focus op strategietraining (luisteren/regels toepassen/inprenten).
Categoriefouten	Hoe ga je om met spellingfouten van een leerling? Beoordeel in spellingwerk uitsluitend de fouten aan die betrekking hebben op de leerstof van dat moment.
Fouten corrigeren	Het aanstrepen van spellingfouten in <i>alle</i> werkjes werkt sterk demotiverend, vooral als je leerling veel fouten maakt. Maak duidelijk dat je in een bepaald werkje alleen gelet hebt op de inhoud (het verhaal). Het is wel mogelijk om een klein deel van

	het werk na te kijken op spellingfouten. Hierdoor ziet de leerling dat hij ook op fouten moet letten.
Uniforme namen	Gebruik steeds uniforme benamingen van regels en woordcategorieën. In de bovenbouw kunnen ook andere termen geleerd worden (bv. ik-vorm, stam), als de aangereikte materialen hierom vragen. Als je met meerdere personen werkt aan de spelling is het belangrijk dat het gebruik van uitleg, termen, materialen goed op elkaar wordt afgestemd.
Extra tijd geven	Geef bij spelling voldoende tijd om het werk te maken. Indien dit niet mogelijk is geef dan achteraf de mogelijkheid om het werk na te kijken.
Lezen en schrijven combineren	Combineer spellen met lezen omdat veel spellingproblemen voortvloeien uit zwakke decodeervaardigheden.
Succeservaringen opdoen	Zorg ervoor dat ook de zwakke spellers foutloze schrijfproducten kunnen maken, die geschikt zijn om gelezen te worden door anderen en waar ze trots op kunnen zijn. Hiervoor zijn een tekstverwerker en compenserende software onmisbaar in de klas.
Samenwerken	Laat zwakke lezers en schrijvers tijdens lees- en schrijfactiviteiten regelmatig samenwerken met betere leerlingen, zodat ze goed aanpakgedrag zien, hulp kunnen vragen en taakgericht kunnen blijven werken, ook al is de leerkracht even met iets of iemand anders bezig.

Luister/hoor-woorden

Luisterwoorden zijn woorden die klankzuiver zijn en/of woorden die over een vaste klanktekenkoppeling beschikken (bv. sch, ng, oe, ui). Afgaand op de foutenclassificatie adviseren wij het volgende:

Auditieve discriminatie	Bied auditieve oefeningen aan waarin lastig te onderscheiden klanken moeten worden onderscheiden. Koppel deze oefeningen zo snel mogelijk aan schrijf oefeningen. Vermijd zoveel mogelijk geïsoleerde auditieve discriminatieoefeningen. Lange en korte klinkers (b.v. a-aa, o-oo) Twee klanken-klankers (bv. eu-ui-uu) Stemhebbende en stemloze medeklinkers (v-f, z-s, d-t, b-p) Andere medeklinkers (bv. v-w)
Auditieve analyse	Train het analyseren van luisterwoorden in losse klanken. Maak hierbij gebruik van blokken, waarbij elke klank zijn eigen blok heeft. Zorg ervoor dat elke klanksoort zijn eigen kleur heeft. (bv. lange klanken zijn geel). Laat luisterwoorden voorlopig altijd hardop analyseren voorafgaand aan het schrijven.
Letterkennis	Versterk de klankletterkoppeling door gebruik te maken van ondersteunende gebaren, door ondersteunende tekeningen, door zoveel mogelijk zintuigen in te schakelen, door deze letters groot te schrijven, door deze letters na te trekken. Koppel zo snel mogelijk schrijf oefeningen aan de oefeningen met de losse letters. Gebruik reeds gekende letters om woorden te vormen met de lastige letters.
Luisterstrategie	De leerling maakt nog veel luisterfouten ondanks beheersing van de klanklettercombinaties en auditieve synthesevaardigheid. Leer de leerling luisterwoorden steeds zorgvuldig uit te spreken: spreek de woorden langzaam uit. Benadruk dat elke uitgesproken klank correspondeert met een letter/lettercombinatie die opgeschreven moet worden.

Controlevaardigheid	Leer de leerling zijn eigen werk na te kijken door gebruik te maken van de vier V's. Heb ik geen letters (1) toege <u>Vo</u> egd, (2) <u>Ve</u> rgeten, (3) van plaats <u>Ve</u> rwisseld en (4) <u>Ve</u> rvangen. Het kan ook helpen om het woord hardop te verklanken tijdens het schrijven.
Remediërende en Compenserende software	Zet bv. het programma Bouw in om de fonologische vaardigheden te bevorderen en de elementaire schrijfhandeling te oefenen. Laat de leerling gebruik maken van compenserende software. Luisterwoorden worden verkeerd uitgesproken als ze fouten bevatten. De leerling hoort dan direct wat fout is, en kan deze dan corrigeren.
Online materialen	Geschikt onlinemateriaal voor het oefenen van luisterwoorden: materialen die horen bij de eigen taal/spellingmethode. Methode-onafhankelijke materialen: bv. Taalblobs, Bouw.

Regelwoorden

Regelwoorden zijn woorden die volgens spellingregels worden gespeld. Afgaand op de foutenclassificatie adviseren wij het volgende:

Spellingregels herhalen en oefenen	Herhaal en oefen de volgende spellingregels: Verlengingsregel; Klankgroepregels; Regels voor werkwoorden; Regels voor verbuiging van bijvoeglijke naamwoorden; Regels voor de meervoudsvorming (bv. 's); Regels voor samengestelde woorden; Regels voor hoofdletters (aan het begin van een zin, bij namen); Regels voor interpunctie (bv. punt, komma, vraag- en uitroepetekens, aanhalingstekens).
Spellingregels integreren	Het is niet alleen van belang dat de leerling de regels kan toepassen in losse woorden, maar ook in grotere gehelen zoals zinnen, gedichteerde teksten en zelf geschreven teksten. Denk vooral aan functionele en betekenisvolle schrijfopdrachten.
Opzoekboekje	Het is zinvol om een opzoekboekje te maken waarin alle aangeleerde spellingregels overzichtelijk beschreven staan. Let op dat de leerling de regels begrijpt! Voorgedrukte kaartjes hebben het risico dat ze niet begrepen worden. Laat de leerling gebruik maken van zijn opzoekboekje als naslagwerkje tijdens en/of na het schrijven (dus bij het corrigeren van eigen werk). Wordt de regel beheerst dan kan deze evt uit het opzoekboekje, het voorkomt onnodig lang bladeren door het opzoekboekje.
Controlevaardigheid	Leer de leerling zijn eigen werk na te kijken en te corrigeren aan de hand van een papieren strook die verwijst naar de aangeleerde spellingregels.
Compenserende software	Geef de leerling instructie over het compenserend hulpmiddel dat op school wordt gebruikt. De leerling moet geleerd worden hoe hij/zij de vier spellinghulpen kan inzetten om spellingfouten te corrigeren, te weten: spreken tijdens en na typen, spellingcontrole, woordvoorspelling en homofonenhulp.
Eén aanpak	Hanteer binnen de school een <i>uniforme uitleg om spellingregels aan te leren</i> . Mocht een bepaalde uitleg niet werken, dan is het zinvol een andere uitleg uit te proberen. Leg die uitleg vast op

	een strategiekaartje, zodat de volgende leerkracht weet welke uitleg is gehanteerd.																
Algoritmes	<p>Bij het aanleren van spellingregels is het verstandig te werken met een schema of algoritme; Een algoritme is een beslisboom (ja-nee-vragen), die de leerling geleidelijk naar de juiste spelling leidt.</p> <p>Voorbeeld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hak het woord in klankgroepen 2. Wat hoor je aan het eind van een klankgroep 3. Ik hoor een: <table border="1"> <tr> <td>Medeklinker</td> <td>→</td> <td>Schrijf op wat je hoort</td> <td>marmot</td> </tr> <tr> <td>Tweetekenklank</td> <td>→</td> <td>Schrijf op wat je hoort</td> <td>kuiken</td> </tr> <tr> <td>Lange klank</td> <td>→</td> <td>Neem van de lange klank, een letter weg</td> <td>ezel</td> </tr> <tr> <td>Korte klank</td> <td>→</td> <td>Schijf 2 dezelfde medeklinkers</td> <td>kikker</td> </tr> </table>	Medeklinker	→	Schrijf op wat je hoort	marmot	Tweetekenklank	→	Schrijf op wat je hoort	kuiken	Lange klank	→	Neem van de lange klank, een letter weg	ezel	Korte klank	→	Schijf 2 dezelfde medeklinkers	kikker
Medeklinker	→	Schrijf op wat je hoort	marmot														
Tweetekenklank	→	Schrijf op wat je hoort	kuiken														
Lange klank	→	Neem van de lange klank, een letter weg	ezel														
Korte klank	→	Schijf 2 dezelfde medeklinkers	kikker														
Materialen	Goede materialen om spellingregels aan te leren: de eigen taal/spellingmethode, aangevuld met oefenmateriaal van b.v. Spelling in de Lift, Strategisch Spellen, Speciale Spellingbegeleiding.																
Online materialen	Geschikt onlinemateriaal voor het oefenen van regelwoorden: materialen die horen bij de eigen taal/spellingmethode. Methode-onafhankelijke materialen: bv. Taalblobs, Muiswerk, www.spellingoefenen.nl																

Inprint/Weet/Onthoud-woorden

Inprintwoorden/weetwoorden zijn woorden waarbij je niet kunt schrijven wat je hoort, en waarbij je geen spellingregels kunt toepassen.

Vaak en kort herhalen	Het inprenten van dit soort woorden gebeurt vooral door ze vaak en kort te herhalen. Als je leerling moet oefenen voor een dictee, verdeel het oefenen dan over meerdere dagen. Oefen steeds kort (maximaal een kwartier). Laat de woorden altijd opschrijven.
Analogiestrategie	Veel inprintwoorden kennen vaste voor- en achtervoegsels of vaste lettercombinaties. Als de leerling deze eenmaal kent, kan hij/zij ook vergelijkbare woorden goed schrijven. Maak in het spellingschrift van de leerling bv. -lijk, -teit pagina's, en laat je leerling hier woorden verzamelen die met deze lettercombinaties worden geschreven.
Visueel en auditief dictee	Als de leerling niet goed reageert op een computerprogramma, is het mogelijk om de oefenvormen visueel dictee, auditief dictee te gebruiken
Leerlast verminderen	Blijft een leerling ondanks oefenen veel fouten maken, verminder dan de leerlast: verminder het aantal woorden dat onthouden moet worden. Laat dan vooral woorden weg, die weinig voorkomen in het taalgebruik van een leerling. Het is ook mogelijk om de leerstof in stukken te verdelen, waardoor de leerling minder woorden ineens hoeft te onthouden.

Spellingcontrole en homofonen-functie	Inprentwoorden zijn vaak onveranderlijke woorden. De computer is goed in het corrigeren van dit soort woorden. Als de leerling ook veel fouten maakt tegen homofonen (bv. zei-zij, ligt-licht), dan is de homofonenfunctie van compenserende software goed in te zetten.
Begrip tonen	Het is voor leerlingen met dyslexie vaak frustrerend dat de spelling van inprentwoorden slechts een korte tijd wordt vastgehouden. Heb hiervoor begrip en waardeer de inzet van je leerling om desondanks dit soort woorden te oefenen.
Software	Er zijn verschillende manieren om inprentwoorden te oefenen. Het oefenen met behulp van de computer wordt door veel leerlingen prettig gevonden. Programma's zoals Teach2000 en Wrts laten oefenwoorden oneindig vaak terugkomen totdat ze goed worden gespeld. Er bestaat ook online software: denk aan; Taalblobs, Muiswerk, www.spellingoefenen.nl

Aanvullende begeleidingsadviezen voor kinderen met ASS en AD(H)D

ASS (autisme spectrum stoornis)

Bied een vaste structuur aan	<ul style="list-style-type: none"> - Op een vaste dag. - In een vaste ruimte. - Met een vaste indeling. - Een vaste behandelaar. - Een vast programma. <p>Inzichtelijk maken door pictogrammen, die de indeling van de behandeling -illustreren(behandelvolgorde/stappenplan)</p>
Tijd	Vaste planning van activiteiten.
Creëer de juiste omgevingscondities	<ul style="list-style-type: none"> - Prikkelreductie: Verminder of verwijder storende/afleidende prikkels. - Prikkelregulatie: Presenteer eenduidige prikkels herhaaldelijk op eenduidige plaats en eenduidig tijdstip. - Prikkelversterking: Laat prikkels die aandacht behoeven op de voorgrond treden / Geef ze extra accent
Activiteiten	Werk in kleine stappen, geef directe feedback
Persoon	Geef duidelijke regels die consequent worden toegepast, duidelijk geformuleerde eisen en heldere consequenties als afspraken niet worden nagekomen.
Instructie	<ul style="list-style-type: none"> - Duidelijke uitleg. - Aangepaste communicatie: concreet en expliciet. - laag spreektempo en -korte zinnen. - Een opdracht tegelijk. - Controleren of de boodschap/opdracht begrepen is. - Generalisatie van de leesteknik: Concrete handreikingen. - Veel herhalen. - Veel oefenen. - Visuele ondersteuning is belangrijk. - Rustige werkplek en rustig werkklimaat, waarin duidelijke regels en afspraken gehanteerd worden

Toetsen	<p>Let op het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Automatiseringsproblemen - Functioneren onder druk - Toetsdiscipline opbrengen bij bijvoorbeeld frustratie - Ordenen in verscheidenheid van toetsen - Zelfstandig werken van niet ingeefende opdrachten - Flexibel toepassen van aanpakken - Teveel associaties met de woorden - - Missen van externe aansturing
Leren lezen	<ul style="list-style-type: none"> - Klanktekenkoppeling. - Auditieve synthese. - Spellend lezen. - Happertje. - Open en gesloten lettergreep. - C als k en s. - x, y. <p><i>Invloed bij leren lezen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - moeite om bij het onderwerp te blijven - hoofd en bijzaken onderscheiden - associaties uiten die voor anderen niet duidelijk zijn
Verwerking	<ul style="list-style-type: none"> - Werk met schema's. - Zet een lijn/streep tot waar een leerling moet werken. - Geef aan op welke manier/welk tijdstip (stoplicht/uitgestelde aandacht) mag er hulp gevraagd worden (maatje/klasgenootje/leerkracht). - Verdeel het (Cito)werk; leg niet het hele pakket neer.

AD(H)D (attention deficit hyperactivity disorder)

Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> - Vraag aandacht bij instructie. - Geef korte duidelijke instructie. - Ga na of de instructie is begrepen. - Maak korte doelen zodat er succes ervaren kan worden. - Ga na of de instructie is begrepen. - Verdeel taken in meerdere delen, zodat de leerling na elk deel heel even kan ontspannen. Laat het gemaakte werk bijvoorbeeld aan de leerkracht zien. - Geef aan wat er verwacht wordt, bijvoorbeeld als je x opdrachten goed hebt gemaakt, is het een goede prestatie. Kies dan een aantal dat voor haar/hem haalbaar is. - Geef hem/haar indien nodig minder opdrachten. - Geef tussentijds feedback - Herhaal steeds regels en afspraken. - Geef vooral aan wat er wel goed gaat. Teken successen samen uit, zodat het visueel is, hier groeit hij/zij van. - Stimuleer indien nodig. - Spreek af hoe er hulp gevraagd kan worden en dat dat niet altijd meteen geregeld kan worden. - Aanleren om achteraf het werk te controleren.
Structureren	<ul style="list-style-type: none"> - Structureer situaties voor hem/haar. Bied steeds ordening, structuur van buitenaf aan. Help hem/haar zo allerlei prikkels beter te verwerken. - Leg allerlei afspraken vast: plaats, tijdstip, welke hulp,

	beloning. - Maak een dag of weekschema - Zorg voor een rustige werkplek. - Maak gebruik van bijv. Meichenbaum (beertjesmethode)
Strategie	- Train de stop-denk-doe methode. Hierdoor wordt de zelfcontrole verbeterd. - Leer hem/haar werken volgens een vast oplossings- en stappenschema. Visualiseer denkstappen op kaartjes. Evalueer: werkte de oplossing, ben je wel/nog niet tevreden. Kijk eventueel of een andere oplossing wel helpt. - Geef tussentijds feedback
Taken	Geef interessante, korte, prikkelende taken, anders verslapt de aandacht snel en wordt hij/zij afgeleid door allerlei inwendige en uitwendige prikkels.

Begeleidingsadviezen voor ouders

Thuis extra ondersteunen en stimuleren is belangrijk (dit in goed overleg met de school). Let hierbij op dat thuis oefenen zoveel mogelijk leuk en ontspannend is. Laat uw kind zelf kiezen wat hij/ zij wil lezen (strips, boeken, tijdschriften etc.); neem eventueel een abonnement op een tijdschrift dat uw kind graag leest.

- Bezoek in de bibliotheek het Makkelijk Lezen Plein, zie www.makkelijklezenplein.nl.
- Lees samen met uw kind boekjes.
- Hanteer bij huiswerk dezelfde instructiewijze, uitleg en afspraken zoals die op school gegeven worden. Deze kunnen eventueel vastgelegd worden op regel- en/of afsprakenkaarten (vraag deze aan de leerkracht).
- Speel veel taalspelletjes zoals: Scrabble, Lingo, galgje, etc.
- Lees regelmatig voor; dit motiveert uw kind zelf te gaan lezen en vergroot de woordenschat.
- Doe rijmspelletjes, omdat uw kind klanken moeilijk van elkaar kan onderscheiden.
- Handige websites: zie de documenten *Websites rondom dyslexie* en *Literatuur en websites*.

Als ouders of leerkrachten zelf willen ervaren hoe het is om dyslexie te hebben dan kunnen ze op de volgende sites kijken:

- <https://www.zwijzen.nl/inspiratie/ervaar-zelf-hoe-het-om-dyslexie-te-hebben>
- <https://www.bing.com/videos/search?q=ervaren+dyslexie&&view=detail&mid=BD1AAC1174525C1EAD4DBD1AAC1174525C1EAD4D&&FORM=VRDGAR>
- <https://www.bing.com/videos/search?q=mark+sollet+TED&&view=detail&mid=90FB2DB8CA873BD8D21290FB2DB8CA873BD8D212&&FORM=VRDGAR>